

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Заместник-министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД 09...../.....2021 г.

На основание чл. 13д, ал. 1 и ал.2, т. 1 от Закона за професионалното образование и обучение, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс и във връзка с осигуряването на обучението по учебен предмет

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Учебна програма за специфична професионална подготовка по учебен предмет **„Отглеждане на детето“** – теория и учебна практика за специалност **7620301 „Помощник-възпитател в отглеждането и възпитанието на деца“** от професия **762030 „Помощник-възпитател“** от професионално направление **762 „Социална работа и консултиране“** съгласно приложението.

Учебната програма влиза в сила от учебната 2021/2022 година.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УЧЕБНА ПРОГРАМА

за специфична професионална подготовка

по

ОТГЛЕЖДАНЕ НА ДЕТЕТО

ТЕОРИЯ И УЧЕБНА ПРАКТИКА

За XI и XII клас

Утвърдена със Заповед № РД 09 - 2021г.

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

Код 762 „Социална работа и консултиране”

ПРОФЕСИЯ:

Код 762030 „Помощник-възпитател”

СПЕЦИАЛНОСТ:

Код 7620301 „Помощник-възпитател в отглеждането и възпитанието на деца”

София, 2021 година

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма „Отглеждане на детето“ е част от специфичната професионална подготовка на учениците за всички форми на обучение от професия „Помощник-възпитател”, специалност „Помощник-възпитател в отглеждането и възпитанието на деца“, от професионално направление „Социална работа и консултиране” от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното обучение и образование, за които по учебен план се изучава учебният предмет „Отглеждане на детето“ – **теория и учебна практика.**

Програмата е разработена в съответствие с Държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията „Помощник-възпитател“ – трета степен на професионална квалификация.

Обучението по учебния предмет се осъществява във взаимовръзка с учебните предмети от общата, отрасловата и специфичната професионална подготовка.

Съдържанието на учебния предмет е насочено към формиране на познавателен и практически опит в отглеждането на детето през възрастовите периоди от раждането до края на началната училищна възраст съобразно специфичните характеристики на детското развитие, възрастовите и индивидуалните особености на децата и изискванията за създаване на безопасни условия за полагане на грижи за детето. Програмата формира умения и навици за изучаване, изследване и приложение на придобитите знания, подходящо и етично отношение към проблемите в поведението на децата.

Дава възможност за изграждане на компетенции, необходими за бъдещата професионална реализация, които учениците ще могат да прилагат в зависимост от аналитичните, творческите и практическите си умения.

Формирането на познавателен и приложен опит в изучаването на учебния предмет „Отглеждане на детето“ се основава на активното участие на ученика в учебния процес. Учениците придобиват умения за самостоятелна и екипна работа, за анализ на информация, работа с научна литература, наблюдение, анализ и оценка на различни социални явления, умения за участие в дискусии и дебати, рефлексия върху собственото поведение и нагласи.

За формирането на професионални компетенции по учебния предмет е необходимо обучението да се провежда в подходящо оборудван кабинет, снабден със специализирана литература, информационни материали, популярни материали и др.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ

Обучението по предмета „Отглеждане на детето“ има за цел учениците да усвоят професионални знания, умения и компетенции за:

- съвременните виждания за психосоциалните характеристики на разглежданите възрастови периоди;
- видовете грижи, които се полагат за детето от първата година до края на началния образователен етап;
- съдържанието и спецификата на режима на детето в различните възрастови периоди;
- целесъобразното структуриране на средата за намаляване на рисковете, застрашаващи живота и здравето на детето;
- организацията и реализирането на дейности в кризисни за детето ситуации – инциденти, травми, болести;
- планирането и осъществяването на подходящи мерки за справяне със специфичните проблеми, възникващи в хода на детското развитие;
- методите за оказване на помощ и подкрепа на децата според възрастта и индивидуалните им особености;
- отговорното съдействие на екипа от специалисти и семейството в предоставянето на компетентни грижи на децата;
- адекватното приложение на теоретичното познание в конкретна практическа дейност на грижи за деца.

III. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

Общият брой часове по учебния предмет „Отглеждане на детето“ – теория и учебна практика е представен в типовите учебни планове (ТУП) на професията „Помощник-възпитател”, специалност „Помощник-възпитател в отглеждането и възпитанието на деца“. В съответствие с типовите учебни планове е разработен вариант на учебната програма по предмета според посочените часове за ТУП В4 и В6:

- теория: 144 часа в XI клас и 58 часа в XII клас, общо: 202 часа
- учебна практика: 72 часа в XI клас и 87 часа в XII клас, общо: 159 часа

Вариантите за другите типови учебни планове трябва да са съобразени със заложените в тях брой часове. При по-малък брой часове, учителят може да избере по собствена преценка най-подходящите според него теми за реализиране целите на учебната програма, които да

включи в годишното си разпределение. При по-голям брой часове, учителят може да разшири по собствена преценка обема на определени теми, които да включи в годишното си разпределение.

В началото на всяка учебна година учителят разпределя учебните часове по раздели и теми, съответно за нови знания, упражнения, обобщение, практически дейности и резерв (не повече от 10% от общия брой учебни часове, който може да се използва съобразно характеристики на класа и за компенсиране на непредвидени загуби на учебни часове).

Примерно разпределение на часовете по учебния предмет при ТУП В4 и В6:

Отглеждане на детето - теория:

XI клас

I срок – 18 седмици по 4 часа = 72 часа

II срок – 18 седмици по 4 часа = 72 часа

Общо: 144 учебни часа

XII клас:

I срок – 18 седмици по 2 часа = 36 часа

II срок – 11 седмици по 2 часа = 22 часа

Общо: 58 учебни часа

„Отглеждане на детето“ – учебна практика:

XI клас

I срок – 18 седмици по 2 часа = 36 часа

II срок – 18 седмици по 2 часа = 36 часа

Общо: 72 учебни часа

XII клас:

I срок – 18 седмици по 3 часа = 54 часа

II срок – 11 седмици по 3 часа = 33 часа

Общо: 87 учебни часа

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Структурирането на учебното съдържание е по раздели и теми, съответно:

- за **XI клас**, раздел I-IV;
- за **XII клас**, раздел V-VI.

За всеки раздел са записани препоръчителен брой учебни часове и теми. Учителят разпределя броя учебни часове за нови знания, за практически дейности и за оценяване, в зависимост от посочените брой часове в съответния типов учебен план на професията.

Таблица 1

№	НАИМЕНОВАНИЕ НА РАЗДЕЛИТЕ	теория	учебна практика
	Раздел I. Общи проблеми на детското развитие	34	14
1.	Раздел II. Отглеждане на дете през първата година от живота	28	20
2.	Раздел III. Отглеждане на дете през ранното детство (1-3 години)	20	14
3.	Раздел IV. Отглеждане на дете през предучилищна възраст	32	10
4.	Раздел V. Отглеждане на дете в начален етап на образование	30	14
5.	Раздел VI. Инциденти, травми и заболявания при децата	36	54
6.	Раздел VII. Проблемни ситуации при отглеждането на децата	22	33
	Общ брой часове	202	159

Таблица 2

№	НАИМЕНОВАНИЕ НА РАЗДЕЛИТЕ И ТЕМИТЕ	теория	учебна практика
	Раздел I. Общи проблеми на детското развитие	34	14
1.	Същност на развитието. Психосоциално развитие на детето.		
2.	Влияние на факторите на средата върху развитието на детето.		
3.	Възрастови и сензитивни периоди на развитието.		
4.	Показатели за развитието на детето.		
5.	Етапи във физическото развитие на детето.		
6.	Етапи на езиковото развитие.		
7.	Емоционално развитие и емоционална интелигентност.		
8.	Развитие на адекватно полово самосъзнание.		
9.	Детският темперамент и поведение.		
10.	Общуването като механизъм на детското развитие.		
11.	Специфика на грижата за детето в специализирана и домашна среда. Ролята на помощник-възпитателя.		

	Раздел II. Отглеждане на дете през първата година от живота	28	20
1.	Психосоциална характеристика на възрастта.		
2.	Опозицията доверие-недоверие. Изграждане на доверие към света.		
3.	Особености на режима - сън, хранене, хигиена, дейности.		
4.	Рискови фактори за здравето и живота на детето. Обезопасяване на средата около детето.		
5.	Изправяне и прохождение. Грижи за безопасността на детето.		
6.	Говорене и разбиране.		
7.	Основни потребности на детето през първата година.		
8.	Сензорно и интелектуално стимулиране за развитие на способностите на детето.		
9.	Отделяне от семейството. Преходът от семейството към детската ясла.		
	Раздел III. Отглеждане на дете през ранното детство (1-3 години)	20	14
1.	Психосоциална характеристика на възрастта.		
2.	Начало на самостоятелността. Кризата на противопоставянето.		
3.	Особености на режима - сън, хранене, хигиена, дейности.		
4.	Говорене и разбиране.		
5.	Рискови фактори за здравето и живота на детето. Обезопасяване на средата около детето.		
6.	Адаптация към другите деца. Съвместна игра.		
7.	Развитие на умения и представи при децата през ранното детство.		
	Раздел IV. Отглеждане на дете през предучилищна възраст	32	10
1.	Психосоциална характеристика на 3-7-годишното дете.		
2.	Детската група като фактор за социализация на детето от предучилищна възраст.		
3.	Преходът от семейството към детската градина. Подготовка за детската градина.		
4.	Особености на режима - сън, хранене, хигиена, дейности.		
5.	Рискови фактори за здравето и живота на детето. Структуриране на безопасна среда.		
6.	Дисциплина и самодисциплина.		
7.	Възможности за усвояване на социален опит от 3-7-годишното дете в институционални условия и в семейна среда.		
8.	Формиране на положителна представа у 3-7-годишното дете за себе си.		

9.	Основни моменти в програмата за предучилищна подготовка и партнирането с учителя.		
	Раздел V. Отглеждане на дете в начален етап на образование	30	14
1.	Психосоциална характеристика на възрастта.		
2.	Криза на седмата година.		
3.	Влияние на ученето върху психическото развитие на личността на детето.		
4.	Подготовка за училище. Формиране на нагласи и очаквания у детето.		
5.	Сигурност и безопасност в училище. Рискови фактори за здравето и живота на ученика.		
6.	Учителят като основен фактор на образованието и възпитанието на децата.		
7.	Особености на режима- сън, хранене, хигиена, дейности.		
8.	Планиране и организация на ученето и самоподготовката в семейна среда.		
9.	Трудности в учебната дейност.		
	Общ брой часове за XI клас	144	72
	Раздел VI. Инциденти, травми и заболявания при децата	36	54
1.	Основни познания за най-често срещаните вирусни и бактериални инфекции през детството.		
2.	Емоционални преживявания и поведенчески прояви на болното дете.		
3.	Организация на дейностите в грижата за болно дете.		
4.	Правила за поведение при инциденти- чужди тела в дихателните пътища, отравяния, изгаряне и др.		
5.	Видове рани. Оказване на първа долекарска помощ и съдействие на специалистите.		
6.	Видове травми. Оказване на първа долекарска помощ на детето и съдействие на специалистите.		
7.	Хранителни разстройства при деца. Справяне с вредни хранителни навици.		
8.	Синдром на малтретираното дете.		
9.	Взаимодействие и работа в екип с медицинските и другите специалисти.		
10	Взаимодействие и партньорство със семейството на детето.		
	Раздел VII. Проблемни ситуации при отглеждането на децата	22	33
1.	Капризи и непослушание – причини, прояви и последствия.		
2.	Справяне с гневните изблици и съперничеството между децата.		

3.	Психосоматични реакции при децата в състояние на стрес.		
4.	Детската агресия.		
5.	Източници на тревожност у децата.		
6.	Училищни проблеми.		
7.	Взаимодействие и работа в екип със специалистите и семейството за справяне с проблемните ситуации.		
	Общ брой часове за XII клас	58	87
	Общ брой часове	202	159

Раздел I. Общи проблеми на детското развитие:

Учебна практика:

1. Детето на 21 век. Потребности и права на децата.
2. Ролята на сензитивните периоди за пълноценното детско развитие.
3. Нормално и анормално развитие на детето.
4. Формиране на емоционална интелигентност у децата.
5. Условия за развитие на адекватно полово самосъзнание.
6. Бариери и градивни подходи в общуването с детето.
7. Видове грижа в специализирана и домашна среда.

Раздел II. Отглеждане на дете през първата година от живота

Учебна практика:

1. Темп на развитие на детето от 0 до 1 година.
2. Изграждане на доверие към света през първата година от живота на детето.
3. Рискови фактори, формиращи недоверие към света.
4. Изработване на дневни режими на децата съобразно техните индивидуални особености и условия на живот. Създаване на творчески проекти, илюстриращи ежедневието на децата.
5. Храненето се превръща в проблем, как да се справим?
6. Физическата активност на детето. Обезопасяване на средата в дома на детето.
7. Обезопасяване на средата в институциите за деца и ролята на помощник-възпитателя в обгрижването на детето.
8. Първите думи. Индивидуален темп на развитие на речта. Как да говорим и общуваме с дете, което не говори?
9. Потребността от физически контакт през първата година – защо, как, колко и кога.

10. Подготовка за контакти на детето с хора извън близкото семейно обкръжение.
Възможни детски реакции и подходи за работа с детето.

Раздел III. Отглеждане на дете през ранното детство (1-3 години)

Учебна практика:

1. Какво трябва да бъде отношението на възрастните към първите прояви на детската самостоятелност?
2. Техники за справяне с детския гняв.
3. Изработване на дневни режими на децата съобразно техните индивидуални особености и условия на живот. Създаване на творчески проекти, илюстриращи ежедневието на 1-3 годишните деца
4. Речника на детето. Съвременни подходи при работа по овладяване на свързана реч.
5. Подходящи за възрастта възпитателни методи и средства за налагане на дисциплина и приучаване към самодисциплина.
6. Общуването с връстниците. Ролята на помощник-възпитателя в подпомагане взаимодействието между децата.
7. Как да разбираме малките деца и как да им осигурим повече възможности за придобиване на опит?

Раздел IV. Отглеждане на дете през предучилищна възраст

Учебна практика:

1. Промените в този възрастов период – самовъзхищение, неувереност и безпокойство.
Адекватен модел на отношение към детето.
2. Приемане или отхвърляне в групата на връстниците. Оказване на подкрепа за утвърждаване на детето в детската група.
3. Изработване на дневни режими на децата съобразно техните индивидуални особености и условия на живот. Създаване на творчески проекти, илюстриращи ежедневието на 3-7 годишните деца.
4. Методи и средства за формиране на отговорност у детето по отношение на личната хигиена и правилата в институционална и домашна среда.
5. Ролята на помощник-възпитателя в предучилищната подготовка на децата

Раздел V. Отглеждане на дете в начален етап на образование

Учебна практика:

1. Отражение на кризата на седмата година върху отношението на детето към училището.
2. Какво дава ученето като дейност и как влияе върху самочувствието и самооценката на детето?
3. Причини за нежеланието на детето да ходи на училище и да учи. Подходи за работа с него.
4. Варианти на взаимоотношенията учител-ученик. Оказване на помощ и съдействие за преодоляване на негативните тенденции.
5. Индивидуални особености на детето и неговата самоподготовка. Защо детето не иска да учи само?
6. Организация на самоподготовката в семейна среда. Дневният режим и мястото на самоподготовката в него.

Раздел VI. Инциденти, травми и заболявания при децата

Учебна практика:

1. Видове заболявания в ранна детска, предучилищна и училищна възраст. Основни симптоми, които насочват към възникване на заболяване при детето.
2. Емоционалните преживявания и поведенческите прояви на болното дете според неговите индивидуални особености и характера на заболяването. Взаимодействие с близките на детето.
3. Правила за първа помощ при най-разпространените вирусни и бактериални инфекции.
4. Изисквания за дневен режим на болното дете. Работа в екип с медицинските специалисти.
5. Дейностите в грижата за болно дете. Разпределяне на отговорностите в грижата за болно дете.
6. Оказване на първа долекарска помощ при инциденти.
7. Първична обработка на рани, превръзки.
8. Правила за първа долекарска помощ при най-разпространените телесни травми при децата.
9. Въздействие на травматичните преживявания върху детското развитие и съзнание. Подходи за работа с тези деца.
10. Грижи за деца с хранителни разстройства.
11. Основни признаци на хранителни отравяния и оказване на първа долекарска помощ.

12. Разпознаване на симптомите на видовете насилие над деца. Правила на поведение спрямо дете-жертва на насилие.
13. Работа в екип и разпределяне на отговорностите при инциденти и травми при децата.
14. Как да научим децата да се пазят?

Раздел VII. Проблемни ситуации при отглеждането на децата

Учебна практика:

1. Превенция на неподчинението на детето и начини за поставяне на ограниченията.
2. Помощ в овладяването на неагресивни начини за изразяване на гнева.
3. Разпознаване на симптомите на стрес при децата. Адекватни реакции на възрастните по отношение на детското поведение.
4. Какво да се прави и какво да не се прави при агресивни прояви на детето. Ограничаване на агресивното детско поведение.
5. Правила за общуване с тревожното дете.
6. Оказване на помощ и съдействие на децата с училищни проблеми.
7. Съгласуваност в действията на учителя, помощник-възпитателя и близките на детето при справяне с проблемното му поведение.

Форми, методи и средства на провеждане:

1. Проучване на различни източници на информация
2. Наблюдение, самонаблюдение
3. Ролеви и ситуационни игри
4. Видео материали
5. Анализ на ситуации/казуси
6. Дискусионни групи
7. Индивидуална и групова работа
8. Тест

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

В края на обучението учениците трябва:

Да усвоят знания за:

- основните понятия, свързани с изучавания предмет;
- спецификата на възрастовите и сензитивните периоди на развитието;

- показателите за развитие на детето съобразно съответните етапи;
- специфичните възрастови кризи и подходите за позитивно общуване с детето;
- видовете грижи, включени в дневния режим на детето от първата година до края на начален етап на образование;
- организацията на дневния режим съобразно възрастовите особености и условия на живот на детето;
- рисковите фактори за здравето и живота на детето и средствата за обезопасяване на средата около него;
- основните симптоми на често срещаните видове заболявания в детска възраст и спецификата на режима на болното дете;
- правилата за поведение и оказване на първа долекарска помощ при инциденти, травми и рани при децата;
- основните характеристики на често срещани проблеми в детското поведение;
- ролята на помощник-възпитателя, специалистите и семейството в професионалната грижа за деца.

Да формират умения за:

- прилагане на адекватни за конкретните условия насоки, методи и средства в решаването на разнообразни практически задачи;
- разбиране особеностите на детското развитие и прилагането на индивидуален подход във взаимодействието с детето;
- организиране на ежедневни грижи за деца от различни възрастови групи;
- изработване на дневен режим, съобразен с условията на живот и индивидуалността на детето;
- разпознаване на потребностите и силните страни на децата, както и ресурсите на тяхната социална среда;
- идентифициране и оценяване на рисковите фактори, предприемане на адекватни мерки за обезопасяване средата около детето;
- ориентиране в основната симптоматика на някои заболявания в детската възраст и организиране на дейностите в грижата за болно дете;
- разпознаване на признаците на проблемното детско поведение и използване на позитивен подход в общуването с детето;

- самостоятелна работа и работа в екип при планиране, организиране и полагане на грижи за деца в институционална и домашна среда съобразно тяхната възраст;
- следване на препоръките и оказване на съдействие на специалистите при работа с деца със заболявания, травми и проблемно поведение;
- прилагане на етичните принципи за работа с деца и техните семейства;
- търсене на информация от различни научни източници;
- прилагане на получените знания в практиката.

VI. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Силвия Велинова Михова , 135 СУ ”Ян Амос Коменски”, гр. София
2. Димана Димитрова Ветова-Белева , 135 СУ ”Ян Амос Коменски”, гр. София

VII. ЛИТЕРАТУРА

1. Бакюс, Ан, „Моето бебе от 1 ден до 3 години“, изд. „Слънце“, 2016г.
2. Бончева, Ив., „Психология на детското развитие“, изд. „Славена“, 2013г.
3. Браун, Х., „Отглеждане и възпитаване на деца“, поредица наръчници, изд. АлексСофт
4. Георгиева, Елена, „Играта: Феноменът на предучилищното детство“, изд. „Диамант“, 2017г.
5. Гинът, Х., Гинът, А., Годард, У., „Детето и ние“, изд. „Изток-Запад“, 2007г.
6. Гипенрейтер, Ю., „За родителите. Въпроси и отговори“, ИК „Колибри“, 2015г.
7. Д-р Ира Маркова, „Как да отгледаме здраво и щастливо дете“, изд. „Пан“, 2015г.
8. Д-р Клаус Вахтер, Клаудия Саркади, „Всичко за детските болести“, изд. „Коала Прес“, 2011г.
9. Д-р Корин Ръориг, „Помогнете на детето си да развие своята самоувереност“, изд. „Клевър Бук“, 2019г.
10. Д-р Рос Грийн, „Избухливото дете“, изд. „Хермес“, 2016г.
11. Д-р Фицью Додсън, „Как да приучим децата си към дисциплина“, изд. „Колибри“, 2005г.
12. Илиева, Г., „Психология на детското развитие“, ИК „Берже“, С. 2002г.
13. Йорданова, Б., „Училищна хигиена, здравно образование и възпитание“, УИ „Св. Климент Охридски“, 2020г.
14. Матула, Щ., Чуликова, А., Смикова, Е., & Левтерова, Д., „Трудните деца в училище. Комуникация, взаимодействие, отговорности“, изд. „Раабе България“, 2011г.
15. Михов, Хр., „Болното дете и грижите за него“, ИК „Хермес“, 2006г.
16. Михов, Хр., „Грижи за бебето и малкото дете“, ИК „Хермес“, 2005г.

17. Мърфи, Дж., „Детските номера: Защо децата хленчат, лъжат, хапят, плюят“, изд. „Слънце“, 2006г.
18. „Педагогика“, колектив, УИ „Св. Климент Охридски“, 2018г.
19. „Правила за първа долекарска помощ“, ИК „Перфект консулт“, С. 2015г.
20. „Първа помощ за родители и работещи с деца“, изд. „Reliance Medical“, 2020г.
21. Рюфо, М., „Да позволим на детето си да порасне без травми, стрес и неврози“, изд. „Изток-Запад“, 2006г.
22. Софрониева, Е., „Ранно езиково обучение: модели у дома и в клас“, УИ „Св. Климент Охридски“, 2016г.
23. Годорова, Л., „Възпитанието в началната училищна възраст“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, 2008г.
24. Фрост, Джо, „Отглеждане на детето от 1 до 5 години“, изд. „Хермес“, 2013г.
25. Фулър, А., „Трудните деца“, изд. „Хермес“, 2014г.
26. Хайдар, Г., „Злополуките и детето“, изд. „Диамант“
27. Интернет източници